

O'TKIR HOSHIMOV NASRIDA ONA OBRAZINING BADIY TAKOMILI

Bobomurodov Ikromjon Komil o'g'li

Mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya. Mazkur tezisda O'tkir Hoshimov nasrida ona obrazining badiiy talqini, uning ma'naviy-axloqiy xususiyatlari hamda yozuvchi asarlarida ona siymosining takomillashib borishi tahlil qilinadi. Adibning "Dunyoning ishlari" qissasi misolida ona mehr-muhabbati, fidoyilik, sabr-toqat, insoniylik va milliy qadriyatlarning badiiy ifodasi yoritiladi. Shuningdek, ona obrazining kitobxon ma'naviy dunyosiga ta'siri va uning umuminsoniy ahamiyati ochib beriladi.

Kalit so'zlar: O'tkir Hoshimov, ona obrazi, o'zbek nasri, badiiy mahorat, "Dunyoning ishlari", obraz takomili, ona mehri, milliy qadriyatlar, ma'naviyat, insoniylik, ruhiy kechinma, badiiy tasvir, xotira, mehr-oqibat.

O'zbek adabiyotida ona obrazi insoniy fazilatlar, milliy qadriyatlar va ma'naviy barkamollikni ifodalovchi muhim badiiy timsollardan biri hisoblanadi. Ona siymosi orqali yozuvchilar insonning ruhiy olami, oilaviy munosabatlar, mehr-oqibat va hayotiy tajribalarni yoritadilar. O'tkir Hoshimov ijodida ham ona obrazi alohida o'rin egallaydi. Adib ona siymosini oddiy oilaviy munosabatlar doirasida tasvirlash bilan cheklanmay, uni insoniylik, vijdon, sabr-toqat va fidoyilikning yuksak namunasi darajasiga ko'taradi. Uning asarlarida ona hayotning murakkab sinovlariga bardosh beradigan, farzandlari baxtini o'z baxtidan ustun qo'yadigan, mehrini hech qanday manfaat bilan o'lchamaydigan inson sifatida namoyon bo'ladi.

O'tkir Hoshimov nasrida ona obrazining badiiy takomilini o'rganishda "Dunyoning ishlari" qissasi alohida ahamiyatga ega. Ushbu asarda ona siymosi yozuvchining hayotiy kuzatishlari, bolalik xotiralari va inson qalbiga chuqur

ta'sir etuvchi kechinmalari bilan uyg'unlashgan. Qissadagi voqealar orqali ona va farzand o'rtasidagi samimiy munosabatlar, onaning cheksiz mehri, kundalik hayotdagi fidoyiligi hamda farzand kamoloti yo'lidagi zahmatlari ta'sirchan tasvirlanadi [1].

Adib ona obrazini yaratishda balandparvoz ta'riflardan ko'ra, oddiy hayotiy lavhalar, tabiiy suhbatlar va samimiy xotiralarga ko'proq murojaat qiladi. Aynan shu usul obrazning ishonarliligini oshirib, uni kitobxonga yaqinlashtiradi. Onaning farzandi uchun qilgan kichik yaxshiliklari, uning tashvishlari, sukuti, duolari va mehr bilan yo'g'rilgan munosabatlari orqali ona qalbining naqadar kengligi ochib beriladi. Natijada ona obrazi faqat muayyan bir oilaga mansub qahramon sifatida emas, balki barcha insonlar uchun aziz va muqaddas bo'lgan ona timsoli sifatida gavdalanadi.

“Dunyoning ishlari” qissasining muhim jihatlaridan biri shundaki, unda ona obrazi bir tomonlama, faqat ideal fazilatlar bilan cheklangan holda tasvirlanmaydi. U kundalik turmush tashvishlari bilan yashaydigan, mehnat qiladigan, farzandlari uchun qayg'uradigan va hayotning turli sinovlarini boshdan kechiradigan oddiy insondir. Biroq uning ana shu oddiyligi zahirida ulkan ma'naviy kuch mujassam. Yozuvchi onaning buyukligini favqulodda voqealar orqali emas, balki kundalik hayotda namoyon bo'ladigan mehr, g'amxo'rlik va fidoyilik orqali ochadi. Bu esa obrazning badiiy ta'sirchanligini kuchaytiradi [2].

O'tkir Hoshimov ijodida ona obrazining takomili, avvalo, uning ruhiy olamini chuqur ochib berishda ko'rinadi. Adib ona kechinmalarini farzandning xotiralari, ichki mulohazalari va hayotiy tajribalari bilan bog'liq holda tasvirlaydi. Voqealar rivoji davomida kitobxon ona mehrining asl mohiyatini tobora teranroq anglaydi. Bolalikda oddiy holatdek tuyulgan ayrim voqealar ulg'aygan sari chuqur ma'no kasb etadi. Farzand o'z hayotini qayta mushohada qilar ekan, onaning ilgari to'liq anglanmagan fidoyiligini, zahmatlarini va

cheksiz muhabbatini his etadi. Shu tariqa ona obrazi nafaqat tashqi voqealar, balki farzandning ma'naviy ulg'ayishi orqali ham badiiy jihatdan rivojlanadi [3].

Adibning badiiy mahorati xalqona ifoda vositalari, sodda va ravon til, samimiy dialoglar hamda psixologik tasvirlarning uyg'unligida namoyon bo'ladi. Uning nasrida ona nutqi va xatti-harakatlari milliy mentalitet, o'zbek oilalariga xos tarbiya an'analari va ma'naviy qadriyatlar bilan chambarchas bog'langan. Ona farzandiga nasihat qilish bilangina cheklanmaydi, balki o'zining kundalik xulqi va amaliy ishlari orqali unga hayot saboqlarini beradi. Uning halolligi, mehnatsevarligi, sabr-toqati va odamlarga bo'lgan munosabati farzand tarbiyasining muhim omiliga aylanadi.

Ona obrazining badiiy takomilida xotira motivi ham muhim o'rin tutadi. O'tkir Hoshimov ona bilan bog'liq xotiralarni tasvirlash orqali insonning o'tmishi va buguni o'rtasidagi ma'naviy aloqani ko'rsatadi. Xotiralar qahramonning ruhiy dunyosini ochishga, ona siymosining hayotidagi o'rnini anglashga xizmat qiladi. Bunda ona obrazi vaqt o'tishi bilan qadri yanada ortib boradigan ma'naviy tayanch sifatida namoyon bo'ladi. Farzand uchun ona mehrining qadriga yetish, uning hayotidagi o'rnini anglash va unga munosib bo'lish masalalari asarning tarbiyaviy mazmunini kuchaytiradi [4].

O'tkir Hoshimovning ona obraziga yondashuvi milliy va umuminsoniy qadriyatlarning o'zaro uyg'unligi bilan ham ajralib turadi. Asarlarda o'zbek onalariga xos kamtarlik, or-nomus, mehribonlik, mehmondo'stlik va oilaga sadoqat kabi fazilatlar aks etadi. Shu bilan birga, ona mehrining chegarasizligi, farzand uchun qayg'urish, yaqinlarga g'amxo'rlik qilish va insoniylikni asrash kabi tushunchalar millat tanlamaydigan qadriyatlar sifatida talqin etiladi. Shu sababli yozuvchi yaratgan ona obrazi keng kitobxonlar ommasining qalbidan joy oladi. Ona obrazining badiiy takomilini belgilovchi yana bir muhim jihat — uning tarbiyaviy va ma'naviy vazifasidir. Adib ona timsoli orqali farzandlarni ota-onani qadrlashga, ularning mehnatini e'zozlashga, mehr-oqibatli bo'lishga

va insoniy burchni unutmaslikka undaydi. Asar kitobxonni o'z hayoti, ota-onasi bilan munosabatlari va ma'naviy mas'uliyati haqida o'ylashga chorlaydi. Ayniqsa, ona mehrining qadriga o'z vaqtida yetish zarurligi haqidagi g'oya asarning hissiy ta'sirini kuchaytiradi [5]

Xulosa.

O'tkir Hoshimov nasrida ona obrazi yuksak badiiy mahorat, chuqur psixologik tasvir va samimiy hayotiy lavhalar orqali takomillashib boradi. Adib ona siymosini oddiy turmush voqealari bilan bog'liq holda tasvirlasa-da, uning ma'naviy olamini keng va teran ochib beradi. "Dunyoning ishlari" qissasida ona mehr-muhabbati, fidoyilik, sabr-toqat va insoniylikning yuksak namunasi sifatida gavdalanadi. Yozuvchi ona obrazini yaratishda xalqona til, xotira, ruhiy kechinma va hayotiy tafsilotlardan samarali foydalanadi. Natijada ona siymosi muayyan bir inson qiyofasidan umuminsoniy ma'naviy timsol darajasiga ko'tariladi. O'tkir Hoshimov ijodining ahamiyati shundaki, u kitobxonni onani qadrlashga, ota-onalardagi farzandlik burchini anglashga va insoniy munosabatlarda mehr-oqibatni ustuvor bilishga chorlaydi [6].

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Hoshimov O'. Dunyoning ishlari: qissa va hikoyalar. — Toshkent: Yangi asr avlodi, 2015. — 336 b.
2. Hoshimov O'. Dunyoning ishlari: qissa. — Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2016. — 240 b.
3. Hoshimov O'. Ikki eshik orasi: roman. — Toshkent: Sharq, 2018. — 624 b.
4. Hoshimov O'. Daftar hoshiyasidagi bitiklar. — Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2019. — 296 b.

5. Quronov D. Adabiyotshunoslikka kirish. — Toshkent: Fan, 2007. — 229 b.
6. Hoshimov O'. Dunyoning ishlari. — Toshkent: Yangi asr avlodi, 2018. — 206 b.